

Vállalati etika járványhelyzetben – felelős vállalatirányítási előírások az uniós jogalkotásban

dr. Petri Bernadett

A vállalatok társadalmi felelősségvállalása (Corporate Social Responsibility – CSR) vagyis a felelős vállalatirányítás egy olyan vállalatirányítási mód, melynek lényege, hogy a társaságok beépítik az etikai, emberi jog, társadalmi és környezeti szempontokat tevékenységükbe és partnereikkel való kapcsolatukba.

A koncepció lényege alapvetően az önkéntesség, a cégek azon döntésén alapul ugyanis ez az irányítási módszer, hogy úgy ítélik meg: a hosszútávon etikus magatartás megtérül, és a nyereségorientált működés nem zárja ki a fenntarthatóságot, valamint azt, hogy értéket is teremtsenek. A jelenleg főként önkéntes szabálykövetésen alapuló rendszert az uniós intézmények még ebben az évben kötelező jogszabállyal akarják felváltani. Az európai uniós belső piac azonban nem minden szempontból jelent egységes piacot is. Ami az egyik tagállamban társadalmi elvárás, egy másikban lehet ismeretlen fogalom, ami egy nagyvállalat számára napi rutin, az egy kisvállalkozás számára súlyos teher, ami az egyik régióban versenyelőny, az máshol piaci hátrányt jelent.

Felelős vállalatirányítás az unióban

A CSR közzétételének javaslata először 2001-ben merült fel uniós szinten, egy [Zöld Könyv](#) formájában, amelyet egy [Közlemény](#) követett egy esztendővel később. Ez a Közlemény a CSR alapelveket számos szakpolitikai területre kiterjesztette, úgy is mint foglalkoztatási és szociális ügyek, környezetvédelem, fogyasztók tájékoztatása, közbeszerzések, külkapcsolatok és végül, de nem utolsó sorban a közigazgatás, mivel az uniós intézmények a Közlemény szerint szintén a CSR alapelvek mellett kötelezték el magukat.

Miután a Bizottság a vállalati társadalmi felelősségvállalásra vonatkozó stratégiáját [2011-ben megújította](#), láthatóvá vált az az uniós törekvés, hogy kis-és középvállalatok szintén a CSR címzettjeivé váljanak. Ezen felül a Bizottság az unión kívüli vállalatok irányába is látványos lépéseket tett: az Európai Bizottság és az EKSZ együttműködésének eredményeként született, az üzleti tevékenységek és az emberi jogi előírások összefüggéseit vizsgáló [munkadokumentumot](#) 2019-ben tették közzé.

A nem pénzügyi [jelentéstételi kötelezettség](#) keretében CSR-riportokat gyakorlatilag minden valamirevaló nagy európai cég rendszeresen kiad már. A KPMG felmérése szerint 2017-ben a világ vezető vállalatainak 78%-a szerepeltette éves jelentésében a vállalati társadalmi felelősségvállalást, amint az az Európai Bizottság 2019-ben megjelentetett „Fenntartható Európa 2030-ra” című [vitaanyagában](#) is szerepel.

Bár a 2000-es évek elején nem övezte általános lelkesedés a felelős vállalatirányítást, s különösen az akkoriban csatlakozott új tagállamok gazdasági környezetétől volt ez még idegen, az etikus vállalatok iránti igény egyre nőtt az elmúlt években. A hivatalos ENSZ, ISO és OECD irányelvek és minősítések mellett rengeteg fajta önjelölt etikai megjelölés, módszertan, tanúsítvány és díj igyekezett rárepülni erre az új igényre. A globális nagyvállalatok pedig elsősorban előre menekülni igyekeztek és a fogyasztók számára igazolni azt, hogy rendkívül felelősen, etikusan, fenntarthatóan és zölden működnek, mint például a Philip Morris. Saját honlapján közzétett [fenntarthatósági jelentése](#) szerint ugyanis a dohánycég tavaly is mindent megtett „egy dohányzásmentes jövőért”.

Az etikus vállalkozás új szintje az Európai Parlamentben

Az Európai Parlamentben kialakult politikai viszonyok jelenleg kedveznek annak a tendenciának, hogy a felelős vállalatirányítás és a kapcsolódó alapelvek az önkéntes alkalmazás helyett minél szélesebb körben kötelezővé váljanak az uniós gazdasági társaságok számára, illetve a kis-és középvállalatokra is kiterjedjenek. A zöldpolitikai célok által motivált, de kimondhatjuk, hogy öszpárti szinten támogatott EP-jelentésekben kifejezetten markáns álláspontokat foglalnak el a jelentéstevők, három irányból is körüljárják a kérdést: rövid időn belül jelentés született a [fenntartható vállalatirányításról](#) a liberális Pascal Durand, a [vállalati átvilágításról és elszámoltathatóságról](#) a szocialista Lara Wolters és a [vállalkozások környezetvédelmi felelősségéről](#) a néppárti Antonius Manders tollából.

A Durand-jelentés az Európai Bizottság által 2021-ben felülvizsgálni tervezett, nem pénzügyi információk közzétételéről szóló [irányelv](#) hatályát kívánja kiterjeszteni a kis-és középvállalatokra, amennyiben azok tevékenysége valamely szinten kapcsolódik a természetes környezethez, a kereskedelemhez vagy a pénzügyi szektorhoz. Wolters kis-és középvállalatokra is kiterjedő javaslata szerint a cégeknek saját tevékenységük vonatkozásában és üzleti partnereikre nézve is ellenőrizniük kellene az emberi jogi egyezmények betartását, a környezetvédelmi előírások teljesülését és a jó vállalatirányítás normáinak betartását unión belül és azon túl is. Manders hasonlóképpen kiterjesztené a környezeti felelősségről szóló irányelv célját minden, az EU-ban működő vállalkozásra, függetlenül attól, hogy azokat hol alapították vagy hol van a székhelyük, továbbá közigazgatási intézkedéseket, pénzügyi szankciókat és bizonyos esetekben büntetőeljárást is kilátásba helyezne a környezetvédelmi előírások megsértése esetén.

Miben bíznak a befektetők járvány idején?

Jogos a kérdés, hogy megalapozottak-e ezek az európai parlamenti kezdeményezések a covid-járvány idején. Ami a covid járvány gazdasági hatásait illeti, a globális piacra tekintve érdekes tendencia figyelhető meg az [Amundi](#), Európa legnagyobb vagyongazdálkodójának 2020 novemberében publikált [elemzése](#) szerint. Az Egyesült Államokban 2020-ban, a covid első évében, a befektetők a pénzügyi kockázat elkerülése érdekében egyre inkább kerültk a külföldi kötvényeket és a pénzügyileg stabil amerikai cégekhez fordultak. A stabilitás meghatározása során a befektetők az elemzés szerint a társadalmilag felelős működés indikátorait követték, tehát kifejezetten relevánssá váltak

számukra a CSR stratégiák és a környezeti, társadalmi, valamint vállalatirányítási (Environmental, Social and Governance, tehát ESG) alapelvek. Ezeknek az alapelveknek és ezeken belül is különösen az S faktornak, tehát a társadalmi felelősség feltételeinek való megfelelés ugyanis bizalomerősítő tényezővé vált a befektetők számára a kialakult válsághelyzetben. Európai szintően ilyen tendencia nem volt megfigyelhető.

Úgy tűnik tehát, hogy a szigorodó CSR környezet és az európai parlamenti kezdeményezések az európai uniós vállalatok egy része számára kifejezetten előnyösek lehetnek. Azon cégek számára jelent ez az új törekvés versenyelőnyt elsősorban, amelyek valamilyen módon - elsősorban geopolitikai helyzetükből adódóan - az Egyesült Államok piacától, és az ott tapasztalható befektetői magatartástól függenek. Azokban a tagállamokban, ahol az amerikai piac releváns, vagy létezik is már nemzeti jogszabály vagy folyamatban van nemzeti jogalkotás, amely a felelős vállalatirányítás követelményeit rögzíti, illetve a vállalati elszámoltathatóságot erősíti. Ezek az uniós tagországok elsősorban Franciaország, Németország, Luxemburg, Hollandia, Svédország, Finnország és Dánia.

Egységes piac-e a belső piac vállalati szempontból?

Azt gondolhatnánk, hogy a fenti tagállamok mindegyike támogatja, hogy uniós szinten is létrejöjjön egy kötelező jogi keret a felelős vállalatirányítás előírásairól, ezzel szemben azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy míg Franciaország, Németország és Luxemburg kifejezetten törekszik rá, hogy az Európai Parlament javaslatait európai bizottsági jogalkotási kezdeményezés kövesse, a skandináv országok vonatkozásában már nem ennyire egyértelmű a helyzet.

A háttérben elsősorban egy, a társadalmi elvárásoktól és a felelős vállalati környezet állami támogatásától egyaránt függő jelenség áll. A Franciaországban, Németországban és Luxemburgban működő vállalatok esetén komoly adminisztrációs és anyagi terhet jelent a CSR, elszámoltathatósági és fenntarthatósági feltételeknek való megfelelés, így ők úgy tekintenek azokra a tagállamokra, ahol e kötelezettségek nem állnak fenn, mint amelyek potenciálisan versenyelőnyre tehetnek szert az európai piacon, a könnyebb működésből adódóan. A skandináv országokban, különösen Svédországban a kormány ezzel szemben számos [állami támogatást](#) kapcsol a felelős és fenntartható vállalatirányítás elveinek való megfeleléshez, az adminisztrációs terhek kompenzálására pedig digitális akcióterv áll a vállalatok rendelkezésére. Ezek a vállalatok tehát sokkal inkább úgy tekintenek a CSR-ra, mint ami számukra biztosít versenyelőnyt és előjogokat, így cseppet sem érdekeltek abban, hogy más uniós tagállam vállalkozásai is hasonlóképpen működjenek. Ezen felül pedig a felelős vállalatirányítás összetevőinek teljesítése hagyományosan [társadalmi elvárás](#) a gazdasági élet szereplőivel szemben.

Magyarországon és általában Kelet-Közép-Európában egészen más a helyzet, különösen, ami a kis-és középvállalati szektort illeti. Társadalmi szinten jelenleg nem jelent hozzáadott értéket egy vállalat megítélése szempontjából, ha az etikai értelemben felelősen működik, bár elsősorban a fiatalok érdeklődésére tekintettel Kelet-Közép-Európában is egyre több az [impact fund](#), vagyis a társadalmi hasznot kereső befektetési alap. A társadalmi értékteremtést is jelentő üzleti befektetés azonban jelenleg csak rétegigényeket szolgál ki. A magyar gazdaság versenyképességének egyik meghatározó tényezője az adminisztratív költségek mértéke, a magyar piacot elemző hatásvizsgálatok szerint bármely új

adminisztratív teher előírása a magyar gazdasági szereplők számára versenyhátrányt jelent. A magyar gazdaságban minden megtermelt [száz forintból tízet adminisztrációra fordítanak](#), tehát a bürokratikus költségek a magyar GDP 10 százalékára rúgnak, míg Európában ez az arány csupán átlagosan 3 százalék, ebből adódóan a jelenlegi járványhelyzet által kiváltott válsághelyzetben a vállalatok az adminisztratív terhek könnyítését célzó intézkedéseket várnak az uniós intézményektől.

Február 8.-án zárult a fenntartható vállalatirányításról szóló [nyilvános konzultáció](#), melyet az Európai Bizottság tavaly októberben kezdeményezett. A konzultációt 2021 második negyedévében egy új irányelvre vonatkozó jogalkotási javaslat követi, amelynek célja egy a társasági jogra és a vállalatirányításra vonatkozó uniós szabályozási keret kialakítása és annak előírása a vállalatok számára, hogy a társadalmi, emberi jogi, éghajlatváltozási és környezetvédelmi kérdésekben tevékenységeiket és értékláncaikat fenntarthatóbbá tegyék.

Bár a nyilvános konzultáció eredményei nem ismertek még, a jogalkotási javaslat ütemtervéhez fűzött [véleménynyilvánítások](#) már elérhetőek. Jellemző, hogy a 114 benyújtott vélemény közül egyetlen álláspont sincs, amely Kelet-Közép-Európából érkezett volna. Az előzetes egyeztetések alapján a régióban működő vállalatok azért nem foglalnak állást a kérdésben, mert voltaképpen fogalmuk sincs arról, hogy mi ez kezdeményezés és miként érintené őket. Kérdés, hogy társadalmi elvárások és tapasztalatok hiányában miként reagálnak a magyar vállalatok - különösen a kkv-k - arra, hogy az Európai Unió egy világgjárvány közepén akar olyan új kötelező irányt szabni az uniós gazdaságpolitika számára, amelyet önként talán soha nem követnének.

2021. február 24.